

Філіпова А. О., студентка,
Науковий керівник: А.С. Пінчук,
кандидат економічних наук, доцент
ВП «МФ КНУКІМ», м. Миколаїв

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ЗООПАРК ЯК ТУРИСТИЧНА ЛАНКА ОБЛАСТІ

Зоологічні сади беруть свій початок з далекого минулого: у середині XVIII – на початку XIX ст. було засновано зоопарки в Угорщині, Австрії, Англії, Франції, Росії. Миколаївський «Акваріум» був заснований міським головою М. П. Леонтовичем у 1901 році як приватна колекція і розміщувався у невеликій кімнаті його будинку. Основу експозиції становило зібрання акваріумних рибок, звідки й назва – «Акваріум». Акваріум був обладнаний на достатньому технічному рівні того часу. Вже у дореволюційні часи колекція була широко відома у Росії та Європі, М. Леонтович постійно публікував статті з акваріумістики, був активним членом Миколаївського товариства любителів природи [1]. У 1918 році колекція Леонтовича була націоналізована, а сам він був призначений першим директором державного акваріуму. Цю посаду, а потім посаду наукового співробітника він займав до 1934 року. Нажаль, доля засновника «Акваріума» склалася трагічно. У 1936 році Микола Павлович Леонтович був репресований і помер у Тамбовській в'язниці у 1940 році. У 1957 році був реабілітований [3]. Миколаївський акваріум, в якому на той час нараховувалося 147 видів тварин, можна було поставити у один ряд з європейськими зоопарками, наприклад, у Неапольському зоопарку в Італії нараховувалося до 200 видових назв тварин. Під час тимчасової нацистської окупації міста 1941-1944 рр., Миколаївський акваріум був відкритий. Відвідували його в основному солдати та офіцери окупаційних військ. Втім, Миколаївський зоосад знаходився у кращому становищі, ніж інші зоопарки України. Так у листі начальника управління заповідників при СНК УРСР від 8 липня 1944 р. до директора Миколаївського зоосаду зазначалося: «... стан Вашого саду управління ...знаходить задовільним, так як навіть у таких великих у минулому зоопарках, як Київський та Харківський, не лишилося після німецької окупації тієї кількості експонатів, яке Ви вказуєте по Вашому зоосадові і ці зоопарки по суті не функціонують. У 1944 р. зоосад відвідало 60507 осіб (з екскурсіями – 13388), було проведено 535 екскурсій, 2 виставки, прочитано 230 лекцій. У зоосадові нараховувалося 800 видів тварин, птахів та риб. Слід зазначити, що тварини були представлені лише незначною кількістю,

а саме: борсуки, верблюд, дикобраз, зубробізон, коза дика, куниця, кролі, лиси, енотові собаки, шакали. Більшою різноманітністю відрізнялися колекції птахів та риб. Миколаївський зоосад знаходився у підпорядкуванні облвиконкому та відділу культосвітроботи і, незважаючи на післявоєнну розруху, гроші на відбудову зоосаду виділялися. У 1946 році була проведена інвентаризація майна та основних матеріальних цінностей Миколаївського державного акваріуму-зоосада, на той час на його території знаходилися такі будівлі: будинок півтораповерховий, приміщення для копитних та хижих тварин, вольєри, голубник, тераріум, кам'яні басейни для риб та крокодилів, значно збільшилося поголів'я тварин (ссавців та птахів). У 1948 році Миколаївський акваріум-зоосад був перейменований у Миколаївський зоопарк. Штат зоопарку на 1 січня 1948 року складав 50 працівників. Зоопарк, який знаходився у центрі міста по вул. Московська, 2 був дуже популярним серед мешканців Миколаєва та області. У 1954 р. кількість відвідувань становило 107269, у 1955 р. – 156077, у 1956 р. – 136845, за три роки було проведено 1724 екскурсії. Ціна білета для дорослого – 2 крб., для дітей до 16 років – 1 крб. (вхід для дітей до 4-х років був безкоштовний), при відвідуванні зоопарку з екскурсією ціна білету зменшувалася на 50%. Безумовно, зоопарк мав велику популярність, але був розташований на невеликій території, яку можна було обійти за час-півтора, при цьому використовувався кожен куточок зоопарку, вільними лишалися тільки доріжки, велика кількість тварин була скупчена у клітинах. Директор зоопарку Ф. Г. Нічіков, діяльність якого для зоопарку була така ж важлива, як і діяльність Леонтовича, виступив одним з ініціаторів будівництва нового зоопарку. Через те, що зоопарк знаходився у центрі міста, для розширення його території не було жодної можливості. Рішенням виконкому Миколаївської міської Ради депутатів трудящих від 19 березня 1968 року № 408 «Про відведення земельної ділянки Миколаївському зоопарку під будівництво зоопарку за рахунок території парку Ленінського району» зоопарку було відведено земельну ділянку площею 10 га по Херсонському шосе – ріг пр. Жовтневий. У подальшому площа була збільшена до 20 га. Проектні роботи виконувалися інститутом «Сільгоспроект», спеціалісти консультувалися з іншими зоопарками країни (Київським, Харківським, Ростовським, Ризьким).

У 1970 році почалося будівництво нового зоопарку, але коштів не вистачало, роботи велися поволі. І тільки рішення будувати зоопарк методом народної будівлі дало можливість продовжити роботу. Більше 100 організацій і підприємств міста взяли участь у цій будові. У травні 1977 року старий зоопарк змінив адресу. Напередодні першотравня 1978 року зоопарк відкрився для відвідувачів. Його територія займала 20 га, що більш як у 20 разів

перевищувала стару. За перші три дні відкриття зоопарк відвідало 46 тисяч осіб. Відвідувачі були в захваті від нових приміщень та зеленого вбрання зоопарку. У 1978 році на площі перед зоопарком була встановлена скульптура «Мауглі та Багіра» (автор Інна Макушина), яка стала його емблемою. У 1979 році директором зоопарку був призначений Цуканов Леонід Антонович, який займав цю посаду більше 20 років.

На початку 90-х років зоопарк переживав складні часи, виникали проблеми з фінансуванням. У 1992 році не було отримано дитяче харчування, лимони, часник. Працівники своїми силами заготовляли на території зоопарку гілки, фрукти, горіхи та сіно). Після переговорів з Київським зоопарком проблема була частково вирішена – Миколаївський зоопарк отримав більше 30 тонн дитячого харчування, якого вистачило для годування тварин протягом 8-ми місяців. Через відсутність коштів ремонтні роботи виконувалися не у повному обсязі. Незважаючи на це, зоопарк приймав відвідувачів, проводив наукову роботу. За результатами роботи Миколаївський зоопарк, перший серед зоопарків України, у 1993 році був прийнятий до Європейської Асоціації Зоопарків та Акваріумів (EAZA), з 1995 року зоопарк – член Асоціації зоопарків СНД (EARAZA). У 1996 році зоопарк за різними програмами отримав багато тварин із зоопарків Європи: лемурів, пітонів, чорних лебедів, чорних ягуарів, пантер тощо.

2001 рік – рік століття Миколаївського зоопарку – був оголошений роком зоопарку у місті. Організаційний комітет з підготовки до 100-річного ювілею очолив міський голова В. Д. Чайка. Працівниками зоопарку за цей рік була проведена значна робота: у лютому була відкрита нова експозиція акватераріуму, у травні почалися роботи з реконструкції центральної площі перед зоопарком, у червні відбулася презентація книги В. Топчєго «Вокруг света за полдня» – путівник по Миколаївському зоопарку. Основні свята почалися 7 вересня з відкриття міжнародної конференції «Тільки нашими загальними зусиллями ми збережемо світ диких тварин», в якій прийняли участь 60 представників 29 зоопарків з 9 країн. До ювілею зоопарку були випущені збірка статей конференції, буклет, значок, настільна медаль, ювілейна монета номіналом 2 грн. «100 років Миколаївському зоопарку», ювілейні конверти з маркою. 9 вересня 2001 року відбулося відкриття літніх вольєрів «Острова звірів» та реконструйованої площі перед зоопарком, де був відкритий пам'ятник засновнику зоопарку М. П. Леонтовичу. Завершився рік сторіччя Миколаївського зоопарку 22 грудня 2001 року науково-практичною конференцією, присвяченою 125-річчю з дня народження М. П. Леонтовича. Наш зоопарк удостоївся честі бути прийнятим в WAZA. Там ми представили не

тільки наш зоопарк, але і місто Миколаїв, і Україну, оскільки наш зоопарк є єдиним членом WAZA від нашої країни. 2011 року Миколаївський зоопарк відзначив свій столітній ювілей. За ці роки він пережив падіння і підйоми, невдачі і успіхи. За ці 110 років зоопарк не мав жодного вихідного дня: і в дні революцій, і в дні громадянської і Вітчизняної воєн. Навряд чи є в нашому місті ще така установа.

Література:

1. Веденеєва Г. К. Пам'яті видатного вченого – нашого земляка, засновника Миколаївського товариства любителів природи - Олександра Алоїзовича Янати / Г.К. Веденеєва // VII Миколаївська обласна краєзнавча конференція. Можливості Кіммерії. Миколаїв. 2008. – С. 341.
2. Веденеєва Г. К. З історії дендропарку Миколаївського державного зоопарку / Г. К. Веденеєва, Л. В. Калашнікова // Там саме. – С. 52.
3. Николаевцы. Энциклопедический словарь. МП «Возможности Киммерии», Николаев, 1999. – С. 201.
4. Державний архів Миколаївської області (далі ДАМО), ф. Р-98, оп. 1, спр. 67, арк. 7 зв.-8.
5. Миколаївський акваріум. Газ. «Красный Николаев», № 498 від 1 вересня 1922 р., стор. 2.